

PEYGAMBERİMİZ'E SALAVAT VE CUMA GÜNÜNÜN SÜNNETLERİ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

Yâ eyyühe'llezîne âmenû. “Ey iman edenler!” *Sallû aleyhi.* “Siz de ona salât getirin.” *Ve sellimû teslimâ.*¹

Ve selam veriyoruz.

Salavat nedir?

Sallâ-yusallî-tasliyeten. Kelime olarak “teveccüh etmek, yönelmek” manâsına geliyor.

Salât, kelimesi, kök olarak “teveccüh etmek, yönelmek” manâsından geliyor.

فَلَا صَدَقَ وَلَا صَلَّى

*Felâ saddeka fe lâ sallâ.*² “Resûlullah’ın bildirdiği ilâhî vahiyleri tasdik etmedi, onlara teveccüh eylemedi.”

وَلَكِنْ كَذَّبَ

¹ 33/Ahzab, 56.

² 75/Kıyâme, 31.

Ve lâkin kezzebe.

Saddak, “tasdik etmek” demek, *kezzebet* “tekzip etmek” demek.

“Yalanladı.”

وَلَكِنْ كَذَّبَ وَتَوَلَّى

*Ve lâkin kezzebe ve tevellâ.*³ *Fevellâ* da *sallâ*'nın zıttı olarak geliyor, yani “Bu kâfir salât eylemedi, teveccüh eylemedi. *Velâkin fe tevella.* “Sırtını döndü, gitti.

Demek ki buradan *sallâ*'nın *fevellâ*'nın zıttı olduğu seziliyor.

Teveccüh etmek olduğuna göre asıl manâsı, kökü, “yönelmek, teveccüh etmek” olduğuna göre “Allah ve melekleri Resûlullah'a teveccüh ederler.”

Allah'ın teveccüh etmesi, yönelmesi kulunu sevmesinden ve ona rahmetini ihsan etmesinden, lütfuna gark etmesindedir. Lütfundan kinâyedir.

³ 75/Kıyâme, 32.

Allah; Resûlullah'a çok lütuflar, çok ikramlar, çok ihsanlarda bulunmaktadır. Meleklerin teveccühü, Allah'ın rahmetini istemek ve dua etmektir. Netice itibariyle Resûlullah'a salât etmekle teveccüh ediyorlar, gönülleriyle Resûlullah'a yönelmiş oluyorlar ve onun için Allahu Teâlâ hazretlerinin rahmetini dilemiş oluyorlar. Allah'tan rahmet diliyorlar, "Peygamberimiz'in makamı daha âlâ olsun, Allah'ın daha büyük nimetlerine mazhar olsun." diye dua ediyorlar, demek olur.

O bakımdan Arapça'da salât hem dua mânâsına gelir, hem namaz mânâsına gelir, hem Resûlullah'a teveccüh eyleyip onun hakkında hayır temennîlerinde buyurmak mânâsına gelir. Hepsi de aynı kökten.

Salâtu selam getirmeyi Allah *celle cehâluhû* Kur'ân-ı Kerîm'de kendisi emrediyor.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا

Yâ eyyühe'llezîne âmenû, sallû aleyhi ve sellimû teslîmâ.

Peygamberimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz de çok mütevazı olduğu halde, Allah'ın emirlerini uygulamakta harfiyen titiz

ve riâyetkar olduğundan o da kendisine salâtu selam getirilmesini hadîs-i şerîflerde emretmiştir.

Bir keresinde dediler ki;

“Yâ Resûlallah! Bize kendinden biraz bahsetsene.”

O da başladı bahsetmeye; tabi meziyetler, şahane meziyetler. Resûlullah için söylenen her söz, şahane şeyler. Hepsinin arkasından dedi ki;

وَلَا فَخْرَ

Ve lâ fahre. “Övünmek yok!”

Ama vaziyet böyle, ne yapalım, Allah ih-san etmiş.

Ve lâ fahre. “Ben söyleyim.” *Ve lâ fahre.* “Ben böyleyim.” *Ve lâ fahre.* “Övünmek yok!” dedi.

Kendisi mütevazı kimselerin şâhı idi; te-vazuda eşi misâli yoktur. Kavuştuğu imkânlarla göre başka hükümdarlar gibi davranacak olsaydı herkes canını da verirdi, hiç kimse de yadırgamazdı; ama çok mütevazı idi.

Fakirlerle, miskinlerle düşer kalkardı, onların ziyaretine giderdi, herkesin gönlünü alır, sade giyinir, sade yataklarda yatarđı.

Bir keresinde ashaptan hanımefendinin birisi Peygamber Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem*'e yün bir yatak göndermiş. Yatak çok rahat olduğu için, çok tatlı, derin bir uykuya yattığından, Efendimiz geceleyin tehecüd namazına kalkamamış, ertesi gün demiş ki;

“Bu yatağı götürün.” dedi.

Sert yatakta, hasır yatakta yattı; “Götürün.” dedi.

Neden?

Demek ki tevazuu ve basit şeylere razı olması yokluktan değil. Geliyor, geleni bile gönderiyor.

“Alın bunu götürün; beni gece namazına kaldırmadı.”

“Çok rahat uyumuşum, bunu geri götürün!” dedi.

Ayakkabısını gördüm, Hırka-i Şerîf camine getirmişler. Bir paşanın kızı ailesinde bulunan bu mukaddes emaneti, ayakkabısını, oraya hediye etmek istemiş; resmi formalitelerin sonucu getirmişler. Bu münasebetle ayakkabısını gördüm, çok güzel; meşinden, halis deriden bir ayakkabı.

Tabi peygamber olduktan sonra her yerden kendisine çok güzel hediyeler de geliyor dur.

Yığınla altın, para geldiği olurdu; buğday yığar gibi örtüyü ortaya yayardı, yığardı, eline geleni avuç avuç dağıtırdı. Elinde saklasaydı bu saraylar gibi kaç tane saray yaptırırdı, gezdiğimiz tapınaklar, büyük yapılar gibi kaç tane yapardı.

Mütevazı idi; hiç övünmemiştir, hiç büyülenmemiştir; ama Allah'ın emri olduğu için söylemesi gereken şeyleri de söylüyordu.

“Nefsim kudreti elinde olan Allah'a yemin ederim ki sizden biriniz beni babasından, evladından ve bütün insanlardan daha çok sevmedikçe gerçek mü'min olmaz.” diyor.

Sevmek lazım, sevecek, çünkü Resûlullah, sevmesi gerekiyor; böyle söylüyordu.

Salât u selâm getirilmesini de tavsiye etmiştir.

Tavsiyelerinden birisi ümmetinin hülâsa, cuma gecesinde ve cuma gündüzünde salât u selâmı çok eylesidir, ona cuma gününde salâtu selâmın çok getirilmesini tavsiye etmiştir.

Onun için hususî olarak cuma günleri salât u selâmı fazla söylemeye gayret edin.

Kim Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz'e bir salât getirirse, *sallallahu aleyhi aşran*, "Allah o salâtı getiren kimseye on salât eyler."

Teveccüh eyler, on ihsan ikramda bulunur. Yüz defasını yaparsa, yüz salâvât-ı şerîfe getirirse Allahu Teâlâ hazretleri muazzam lütuflara, nimetlere mazhar eder.

Bu hususta hadîs-i şerîfler olduğundan biz de dervişlerimize diyoruz ki;

"Günde yüz defa salât u selam getirmek vazifeniz olsun."

Kendiliğimize söylemiyoruz; “Derviş onu yaptığı zaman sevap kazansın, hem dünyanın hem âhiretin lütuflarına nâil olsun” diye Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz’in tavsiyesini naklediyoruz..

a. Cuma Gününün Sünnetleri

Cuma gününün en mühim özelliklerinden birisi de cuma namazının farz olmasıdır; mukîm, hür ve şartlarına sahip bir erkeğin cuma namazına gitmesidir. Cuma namazı o günkü öğle namazı yerine kâimdir ve çok önemli bir namazdır. Üç cumayı mazeretsiz, sebepsiz ihmal edip kaçırın, gitmeyen kulun gönlü mühürlenir. Gönlün mühürlenmesi, kalbin mühürlenmesi çok kötü bir şeydir. Artık mânevî işaretleri alamaz olur, mânevî lütufları anlamaz olur, kendisine iç âleminden mânevî lütuflar gelmez olur ki o, felaketin başlangıcı demektir. Ondaki arkası daha kötüye doğru gidecek demektir.

Onun için cuma vaktinde mü’minlerin ticaretlerini bırakıp koşarak cuma namazına gitmeleri tavsiye olunmuştur. Ne kadar erken cuma namazına giderlerse sevaplarının o kadar çok olacağı bildirilmiştir.

Cuma gününde hutbe çok önemlidir. Hatibin minbere çıkıp hutbe okuması çok önemlidir. Cuma namazının hutbesinde dinleyicilerin ses çıkarmadan beklemesi lazımdır. Konuşursa lağvetmiş olur, buna “lağvetmek” denir. Boş bir şeyle, yersiz, lüzumsuz bir şeyle uğraşmış olur. Ve lağvedince de cuma namazının sevabı kaçar.

Peygamber Efendimiz diyor ki;

“Yanıdaki birisine bir şeyi ihtar etmek de lağvıdır.”

Mesela birisi konuşuyor, “Susun yahu, konuşmayın, hutbe okunuyor.” demek dahi kendisinin de sevabını kaçıırır.

Onun için cuma günü pürdikkat ve sessiz sedasız hutbeyi dinlemesi lazım gelir. “Pürdikkat dinlemesi lazım gelir.” diyoruz; çünkü şeytan, mü’min mescidde rahat bir şekilde oturur oturmaz, hemen uykusunu getiriyor, biraz rahatı buldu mu yanındaki dirseklemezse horul horul gürültüyle uyuyor. Şeytanın bir oyunudur ki o mübarek yerde, mübarek zamanda zikrullahı dinlemesi gerekirken uyukluyor.

Cuma günü, cuma vaktinde ticaret haramdır, haramlaşır. Dükkânı helal, sattığı mal helal, kazancı usulüne uygun, fıkının bütün şartlarına riayet ediyor; ama Cuma namazı vaktinde ticaret yaptı mı haramdır. O zaman dükkânını kapatması lazım.

Onun için ecdadımız çok büyük bir şey yapmış ve cuma gününü tatil eylemişlerdir ki böyle bir şey bahis konusu olmasın, erkenden camiye gelebilsinler. Cuma namazını kıldıktan sonra serbestleşir, ticaret yapacak hâle gelebilir, ama cuma ve evvelinde hazırlıklar vardır.

Cumanın en mühim hazırlıklarından birisi de, insanın gusül abdesti almasıdır. Yani *tattavvan*, “Sevap olsun.” diye, *îmânen*, *va’htisâben*. “İman ederek ve sevabını Allah’tan bekleyerek gusül abdesti alması, baştan ayağı vücudunu kuvvetli bir şekilde, iğne ucu kadar kuru yer kalmayacak şekilde yıkması...”

Tabi önden namaz için abdest alıyormuş gibi abdest alarak; üç kere ağzına, üç kere burnuna ayrıca gargara vererek cuma için gu-

sül abdesti almak, üç gün ziyadesiyle bir haftalık günahların silinmesine sebeptir. On gün eder.

Peygamber Efendimiz böyle ifade ediyor. Bir haftalık günah, üç gün ziyadesiyle, on günlük günahının silinmesine sebep olur. Her cuma yıkanan kimsenin geriye doğru bir haftalık, üç gün ziyadesiyle on günlük günahı silindiği için günahlardan kurtulmuş olur.

Bu da mânevî bakımdan bir insanın defterinin temize çıkma vesilesidir. Cuma bu kadar önemlidir; ne kadar erken giderse o kadar iyidir.

Cuma günü okunacak hususi sureler vardır. *Suretü'l-Kehf*, Kur'ân-ı Kerîm'in tam ortasında, on beşinci cüzde olan Kehf sûresi vardır.

“Kim cuma günü Kehf suresini okursa onun da on günlük günahı bağışlanır.” diye müjde vardır. Şimdi inşaallah okuruz.

Temiz elbiselerini giyerek, temiz çoraplarını giyerek, yıkanarak, güzel kokular sürünecek camiye erken gelmesi lazımdır.

Camiye giren insanın uyması gereken âdaptan birisi de bulduğu boş yere oturmasıdır. Omuzlardan atlaya atlaya öne gitmemesidir, çünkü Peygamber Efendimiz buna; “cehenneme köprü edinmek” diyor. Omuzlardan köprü gibi ileriye doğru atlamak, “cehenneme köprü edinmek” gibidir. Cemaati rahatsız ettiği için insanı cehenneme gitmek tehlikesine uğratar.

Ey mü’min! Eğer çok meraklıysan, ön safın sevabını kazanmak istiyorsan cuma namazına erken git, iki saat önce git, iki buçuk saat önce git; ama sonradan gelip de atlaya atlaya en öne kadar gitmek doğru bir şey değildir. Omuzlardan atlayıp geçmek doğru değildir.

Cemaat aralıklıysa cemaati rahatsız etmeden boşluklardan öndeki boşluğa doğru gitmek iyidir, çünkü ön safın sevabı daha fazladır ve insanın ön safın boşluğunu doldurmak için attığı adımın sevabı çok büyüktür; her zaman böyledir.

Bütün namazlara dururken ön safı doldurmak için atılan adım, çok hayırlı bir adımdır. Cuma gününde de öyledir, tabi insan ön safa doğru mümkün olduğu kadar gitmeli.

Sadece cumaya mahsus bir şeref değildir; insan bütün vakitlerde namazı beklediği müddetçe, camiye girip de namaza muntazır olduğu müddetçe namazda sayılır. Bu beklemesi, rahat bir şekilde oturup uyuklamak tarzında bile olsa yine namazda sayılıyor da zikirle olursa, tesbihle olursa, Kur'ân-ı Kerîm okumakla olursa daha sevap olur.

Vaaz dinlemekle olursa en sevaplısı odur; çünkü ilimle meşgul olmak, en sevaplı iştir. bir müslümanın ilimle meşgul olmaktan daha sevaplı bir meşguliyeti yoktur. İlimden bir bölümü, bir bâbı açıp öğrenmesi, müzâkere etmesi mü'minler için dünyada ve dünyanın içindeki her şeyden daha hayırlıdır.

Onun için biz böyle hazır fırsatı bulmuş, sabah namazından sonra sizi topluca karşımızda görmüş olduğumuz için ne yapıyoruz?

Böyle bahisleri açıyoruz, size onları anlatıyoruz. İstesek sadece *Evrâd*'ımızı da okuyabilirdik; ama "İlimden bir bâbı müzâkere edelim de sevap daha çok olsun." diye, böyle yapıyoruz. Dini bahisleri açıyoruz. Tabi bunlar biraz daha meraklı oluyor, kişi böyle meraklı bir konuyu takip ederken uykusu gelmiyor.

b. Uykuyu Azaltmak

İnsanoğlu nedense akşamüstü, gece yatmaya dirençli de uykusu gelmiyor, sohbet ediyor, film seyrediyor, televizyon seyrediyor, program seyrediyor. Ben geçende bir kaptırdım kendimi, belediye reisinin falancalarla münakaşası, baktım 04:00'e kadar dinledim programı. İnsan kendisini kaptırıyor.

Fakat sabahleyin uyumuş, uyanmış olduğu halde -yani asıl yorgunluğu gitmiştir, bizim şimdiki uykumuz yalancı bir uykudur; çünkü ortada gerçek bir ihtiyaç yoktur, fakat nefis alışkındır, rahatı alıp hemen benimser ve daha fazlasını ister- yeter demez, daha fazlasını ister.

Onun için bizim bölgemizde, memleketimizde bir atasözü vardır:

“Uyku kırk kantar, uyudukça artar.” derler.

Uyku ağırdır, insan uyudu mu bacağından sürüklesen duymaz, kırk kantar kadar ağır; uyudukça da da artar. “Uyudum, artık kalkayım.” demez; gerinir, esner. Tatil günü olduğu için pazar günü daha zor kalkar. Pazartesi

günü rahatlıkla kalkar, işine gider, dükkânına gider; ama pazar günü saat 11:00'e kadar yatmışsa bile öğleden sonra da uyumak ister, esner durur. Uykunun uyudukça artma özelliği vardır.

İslâm'da da tasavvufî bakımdan nefsi kuvvetlendirdiği için uyku ile savaş vardır, uykuyu az uyumak vardır. Çünkü bizim bütün kazancımız ömrümüzdür, zamanımızdır. Zamanı uymaya fazla verirsek, ihtiyaçtan fazla uyumaya verirsek, kayıp olacak. Kazancımız oradandır.

Hani “İşten artmaz, dışten artar.” derler, israf etmemek mânasına ecdadımızın sözleri vardır. Ömür belli, ne kadar yaşayacağımız belli.

Nereden istifademiz fazla olacak?

Zayiatı azaltırsak istifademiz fazla olur. Zayiat da, lüzumsuz uykudur.

Binâenaleyh *taklîl-i menâm*, “uykuyu azaltmak” tasavvufî esaslardan birisidir. Uykuyu azaltacak ki o zamanı değerlendirecek. Mesela insan dokuz saat uyuyorsa bunu altı saate indirirse günde üç saat kazanmış olacak,

demektir. O bakımdan uykuyla bir mücadele vardır.

Uykunun bir özelliği de insanın nefsini kuvvetlendirmesidir, şehvât-ı nefsâniyyesini kuvvetlendirir, nefsini kuvvetlendirir.

Onun için uykuyu azalttığı zaman bu, nefsinin ıslahına da vesile olur. Nefsin kuvvetlenme yollarından birisi kesilmiş olduğundan ikmalin kuvvetlenmesi, takviyesi böylece engellenmiş olduğundan yenilmesi de kolay olur.

Hadîs-i şerîfte;

أَعْدَىٰ عَدُوِّكَ نَفْسُكَ الَّتِي بَيْنَ جَنْبَيْكَ

A'dâ adüvvüke nefsüke. “En azılı düşmanın, nefsidir.” buyuruluyor.

Bu azılı düşmanın yenilmesi, o bakımdan kolay olur. Bu bakımdan insanın uyku ile ilgili müteyakkız olması lazım geliyor. Camide de pürdikkat vaazı, hutbeyi dinlemesi uygun oluyor.

Cuma günü, yine ölümlere, geçmişlere Ya-sin suresinin okunup bağışlanması vardır. Ve insanın mevtası, âhirete göçmüş yakınları cuma günleri gelir, geride kalanlardan bir dua,

bir kendisine Kur'ân-ı Kerîm hediyesi umar ve
“bize dua etse” diye beklermiş.

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

28 Şa'bân 1415 / 29.01.1995

Medine

[Bütün HADİS DERSLERİ'ne PDF olarak ulaşmak
için tıklayınız.](#)

